

ANALÜÜSI VORM

Sotsiaalteenuste arendamine maakondades

2016 – 2020

Meede "Tööturul osalemist toetavad hoolekandeteenused"

SAARE MAAKOND

Koostajad: PIRET PIHEL, Saaremaa Arenduskeskuse juhataja
Helje Pent, Triin Arva, Tiia Naagel

Arenguvajaduste analüüs lähtub 2015.a läbiviidud kohalike omavalituste sotsiaalteenuste kaardistamise tulemustest.

1. Milliseid hoolekandeteenused on maakonnas plaanis eelisarendada erivajadusega, hoolduskoormusega ja toimetulekuraskustes inimestele? Kui on plaanis teenuste arendus väljaspool meedet „Tööturul osalemist toetavad hoolekandeteenused“, siis palun märkida, millistest vahenditest.

Arendusseminaride käigus otsustati, et teatud teenused arendatakse ülemaakondlikeks ja osad teenused jäävad piirkondlikeks. **Ülemaakondlikeks** teenusteks loeti järgmised:

1. sotsiaaltranspordi arendamine,
2. tugisikute ja nõustamisteenuste arendamine.

Kõigi teiste teenuste osas lähtuti varasemast **piirkondlikust** koostööst. Arendatavad hoolekandeteenuste keskused saavad asuma olemasolevate hooldekodude või teenusepakkujate juures järgmiselt:

1. Pärsama Hooldekodu,
2. Muhu Hooldekeskus,
3. Lääne-Saare Hoolekanne,
4. Kuressaare Haigla hooldekodu,
5. Kuressaare Hoolekanne.

Teenuse arendamine on vajalik ka väljaspool kõnealust meedet, sest hoolekandeteenuseid on vaja arendada komplekselt vastavalt maakonna vajadustele. Suuremateks investeeringuteks kujunevad olemasolevate hooldekodude laiendused. Nagu näitas ka hoolekandeteenuste kaardistus, siis eelkõige on puudus hooldekodu kohtadest.

- Lääne-Saare Hooldekodu rajamiseks tegi vald oma vahenditest investeeringu ja ostis 2015. aastal Kuressaare linnas asuva endise Saaremaa Valss spaa hoone. Hoone rekonstrueerimistöodega on alustatud ja teenuse osutamisega plaanitakse alustada 2016. aasta septembris. Käesoleva projekti raames toetatakse teenuse sisulist arendust käivitusperioodil.

- Muu Hooldekeskuse juurdeehitus planeeritakse aastasse 2017. Seni ei ole hooldekeskusel võimalust täiendavaid teenuseid arendada ja olemasolevaid laiendada. Sellest tulenevalt planeeritakse käesoleva projekti toel arendustegevustega alustada alles 2018.
- Pärsama Hooldekodu on samuti üle rahvastatud. Planeeritav juurdeehitus peaks valmima 2017 või leitakse võimalus kolida hooldekoduga samas majas asuv lasteaed koolimajja. Sellest tulenevalt plaanitakse käesoleva projektiga alustada 2018.

Kõik eelmainitud investeeringud tuleb valdadel teha oma eelarve vahendeid kasutades.

Maakondlike teenuste puhul on projekti esitajaks Saaremaa Omavalitsuste Liit (SOL). Teenuste osutamine viiakse ellu partneritega koostöös järgmiselt:

- Sotsiaaltranspordi arendamine koostöös MTÜ Saaremaa Puuetega Inimeste Koda, kuhu soetati eelmisel aastal uus invabuss;
- Tugiisikute ja nõustamisteenuste arendamine koostöös MTÜ Uus Elujõud, kuhu on koondunud maakonnas tugiisikute täiendkoolituse läbinud spetsialistid. Maakonna nägemus on arendada tugiisikute ja nõustamisteenuste osutamiseks üks ülemaakondlik keskus kuid kahetsusväärset ei võimalda käesolev meede nõustamisteenuse arendusse panustada. Nende arenduste tarvis on vaja edaspidi leida täiendavaid võimalusi. Tänapäevaks ei ole allikad veel selged kuid omafinantseerimise osas on valmisolek olemas kohalikel omavalitsustel, kes tunnetavad sellise komplekse teenuskeskuse vajadust.

Lisaks plaanitakse jätkata telehooldusteenuse arendamist. Selles osas on tehtud algust juba aastal 2010, mil Interreg projekti rahalisel toel ja Saaremaa Arenduskeskuse eestvedamisel arendati välja telehooldusteenus, kus oli ligi 50 klienti. Kahjuks ei osutunud projekti lõppedes teenus piisavalt jätkusuutlikuks. Oma vahendeid kasutades ja uusi partnereid kaasates on siiski telehooldusteenus tänaseni säilinud. Teliaga koostöös on maakonnas testimisel 16 seadet ja edasised arendused tunduvad perspektiivsed, kuid vajavad kindlasti rahalist tuge sisuliseks arenduseks. Süsteemil on perspektiivi kujuneda **üleriigiliseks** ja maakondlike arenduskeskuste võrgustik on perspektiivne partner arenduste eestvedamiseks. Nende arengute toetuseks on planeeritud rahalised vahendid käesolevast projektist.

2. Millised on arendatavate teenuste sihtrühmad (palun kirjelda), saajate arv hetkeseisuga ja milline saab olema arenduse tulemusena teenuse saajate arv? (Excelist baastase ja sihttase).

Peamiseks sihtrühmaks on erivajadusega inimesed ja nende hooldajad, kes on töörealised ja soovivad siseneda tööturule. Sotsiaaltranspordi osas on kliendid, kellega hetkel sotsiaaltöötajad sõidavad (hooldust vajavad inimesed, eakad, toimetulekuraskustes ja hoolduskoormusega isikud).

Arendatav teenus	Olemasolev baastase	Kaardistatud lisavajadus	Kokku	Perspektiivne vajadus hinnaguliselt	Kommentaar
Koduteenus	302	31	333	500	Reaalne vajadus on oluliselt suurem, sest lisandub täiendavaid koduhooldusteenuseid. Teenuse arendamine võimaldab kvalitatiiivset hüpet ja seda eelkõige väiksemate valdade osas.
Päeva- ja intervallhooldus	49	23	72	150	Teenust kasutatakse vähe, kuna olemasolevates hooldekodudes ei ole vaba ressursi. Kaardistatud perspektiiv on väiksem kui reaalne vajadus. Just see teenus võimaldab hoolduskoormusega inimeste koormuse olulist vähendamist ja nende suurendab nende võimalus osaleda aktiivselt tööturul.
Tugiisiku ja isikliku abistaja teenus maakonnas	74	7	81	150 + 150	Saare maakonna hoolduskoormusega inimeste koormuse vähendamine ja nende ning hooldatavate võimalus osaleda aktiivselt tööturule kasutades tugiisikuteenuseid
Sotsiaaltransporditeenus maakonnas	245	28	273	350	Sotsiaaltranspordi kaudu saab aktiveerida nii puudega inimeste kui ka hoolduskoormusega inimeste tööturul osalemist

Telehooldusteenuse osas on kaardistatud vajadus tagasihoidlik. Kuna teenus ei ole täna klientidele kättesaadav, siis ei osata ka seda tahta. Sotsiaalvaldkonnas on nappus nii rahalistest vahenditest kui ka tööjõust ja just seetõttu eelistavad tänased sotsiaaltöötajad panustada pigem olemasolevate võimaluste laiendamisse kui uute

arendamise. Uue teenuse turule toomine on seotud teavitustööga, mis on olulise tähtsusega nii sotsiaaltöötajate kui ka klientide suunal. Teenus on perspektiivne ja toob kindlasti tulevikus ka rahalist kokkuhoidu võimaldades klientide pikemat iseseisvat toimetulekut ja sotsiaalset aktiivset suhtlust kodus. Vastavalt varasemale kogemusele on maakonnas vähemalt 50 perspektiivset klienti. Momendil on realselt 16 telehooldusteenust kasutavat testklienti.

3. Millised on teenuste osutamise toimepiirkonnad, kuidas need on määratletud?

Kahe teenuse puhul on toimepiirkonnaks kogu Saare maakond. Need on sotsiaaltransporditeenus ning tugiisiku ja nõustamisteenuse arendamine.

Teiste teenuste puhul on lähtutud seni koostöös väljakujunenud toimepiirkondadest. Teenused saavad olema senisest enam koondunud hooldekodude juurde ja toimepiirkonnad on järgmised:

- Ida-Saaremaa ja Muhu toimepiirkond- teeninduskeskusega Muhu Hooldekeskuse juures (Muhu, Põide, Orissaare, Laimjala vald);
- Põhja ja Kesk-Saaremaa toimepiirkond – teeninduskeskusega Pärsama Hooldekodu juures (Leisi, Mustjala, Valjala, Pihtla, Kihelkonna vald);
- Lääne-Saare toimepiirkond –teeninduskeskusega Lääne-Saare Hoolekanne juures (Lääne –Saare, Salme, Torgu vald);
- Kuressaare toimepiirkond – teeninduskeskustega Kuressaare Haigla hooldekodu ja Kuressaare Hoolekanne juures (Kuressaare linn).

Telehooldusteenuse arendamisel on perspektiivne üleriigiline mõõde.

4. Kuidas on kavandatud arendatavate hoolekandeteenuste arendamise ja osutamise rahastamine (rahastamisallikad, rahastusmudelid) ja rahastamise jätkusuutlikkuse tagamine?

Kohalike omavalitsuste võimekus oma vahenditest sotsiaalteenuseid arendada on piiratud. Vajaminev raha teenuste osutamiseks loomulikult leitakse, sest see on ka omavalitsuste kohustus. Planeeritud investeeringud on seotud suures osas täiendavate hooldekodukohtade jaoks juurdeehituste rajamisega või remontimisega. Vahendid sotsiaalteenuste arendamiseks, sh personali koolituseks, teenuste osutamisega alustamiseks, elanikkonna informeerimiseks, süsteemi väljatöötamiseks jms vajab täiendavaid finantse.

Täiendamist vajab ja eeldatavasti saab olulisemaks ka järjest suurenev kliendi omaosalus. Jätkusuutlike hindade kujundamine ja teenuse ostuvalmiduse kasvatamine on järgnevate aastate edu võtmeküsimus.

5. Kuidas on planeeritud koostöö (sh KOV piiriülene) hoolekandeteenuste osutamisel, kuidas seda edendatakse ning kuidas suurendatakse seeläbi teenuste kättesaadavust (kirjeldada otstarbekamaid koostöömudeleid).

Saare maakonna vallad pakuvad täna sotsiaalhoolekandeteenuseid valdavalt ühe omavalitsuse piires ja valla sotsiaaltöötajate kaudu. Heaks erandiks on Muhu Hooldekeskus, mis on rajatud nelja omavalitsuse koostööna ning pakub hooldekodu teenust kõigile neile omavalitsustele. Muus osas on senine koostöö vastavalt võimalustele ja puudutab siiski valdavalt hooldekodusid.

Käesoleva projekti raames arendatakse kaks teenust **ülemaakondlikuks**. Mõlema teenuse puhul on projekti esitajaks SOL. Teenuse pakkujateks on partnerid, sh SPIK (sotsiaaltr) ja MTÜ Uus Elujõud (tugiisiku ja nõustamisteenus). Toimiva koostöö aluseks on järgnevad aspektid:

- 1) omafinantseeringu katmine vastavalt omavalitsuse elanike arvule;
- 2) üldkulude katmine vastavalt elanike arvule;
- 3) teenuse eest maksmine vastavalt teenuse mahtudele;
- 4) võrdne kohtlemine ja maksimaalne võimalik kvaliteet kõikide klientide osas.

Piirkondlike teenuste pakkujateks kujunevad hoolekandetasutused, kus projekti toel ka teenused välja arendatakse. Arvestades planeeritavat haldusreformi on igati mõistlik piirkondlike teenuskeskuste arendamine. Saaremaa puhul on eelkõikulepe, et saab olema üks omavalitsus, Muhu jääb eraldi omavalitsusena ja Ruhnu arengud on veel lahtised (võimalusel jääb eraldi ja liitub koostööks teiste väikesaartega). Täna on hooldekodud kas eraldiseisvad sihtasutused või munitsipaalasutused. Peale haldusreformi siis ühendomavalituse munitsipaalasutused. Erandina tuleb käsitleda Muhu hooldekeskust, mis jätkuvalt saab pakkuma omavalitsuste ülest teenust.

Piirkondlike teenuskeskuste koostöö aluseks on järgnevad aspektid:

- 1) omafinantseeringu katmine vastavalt piirkonna omavalitsuste elanike arvule;
- 2) üldkulude katmine vastavalt piirkonna elanike arvule;
- 3) teenuse eest maksmine vastavalt teenuse mahtudele;
- 4) võrdne kohtlemine ja maksimaalne võimalik kvaliteet kõikide klientide osas.

Peale haldusreformi on enamus teenuskeskustest ühe omavalitsuse hallata, va Muhu Hooldekeskus, kus teenuse jätkusuutlikkus sinna panustanud valdale saab tagatud.

6. Kuidas on planeeritud hoolekandeteenuste arendamisel ja osutamisel koostöö teiste sektoritega, esindusorganisatsioonidega ja huvigruppidega, millised on potentsiaalsed koostööpartnerid ja mis on nende roll (Excel)?

Hoolekandeteenuste pakkumine ja arendamine on võimalik ainult kohalike omavalitsuste koostöös. Saare maakond on piisavalt väike ja selgelt piiritletud territoorium ja just seetõttu on mõistlik kõigi teenuste puhul otsida parimaid või optimaalsemaid võimalusi maakonna siseselt. Isegi selliste teenuste puhul, mis on arendatud piirkondlikul põhimõttel, on aeg-ajalt

vaja leida koostööpartner teist piirkonnast. Sellist koostööd on ka seni rakendatud (nt Muhu Hooldekeskus pakub teenust Kuressaare inimesele jne).

Hoolekandeteenuste arendamisel on olnud kaasatud mitmed teenusepakkujad, huvigrupid, ühendused. Planeeritud on koostöö järgmiste teenusepakkujatega:

- **MTÜ Saaremaa Puuetega Inimeste Koda** – puuetega inimeste katusorganisatsioon, kus on olemas suur valik sihtrühmale suunatud teenuseid. Projekti toel arendatakse sotsiaaltransporditeenus ülemaakondlikult.
- **MTÜ Uus Elujõud** – tugisikute katusorganisatsioon. Nende arendatav teenus on tugisikute ja nõustamisteenus ülemaakondlikult.
- **SA Muhu Hooldekeskus** – hooldekeskus on rajatud 4 omavalitsuse koostöös kõigi nende valdade hoolekandeteenuseid pakkuva keskusena. Keskuse teenustele on tekkinud järjekorrad, mis tingivad vajaduse juurdeehituseks. Projekti toel arendatakse hooldekeskuse baasil välja veel mitmed piirkondlikud hoolekandeteenused.
- **SA Lääne-Saare Hoolekanne** – 2015. aastal kolme ühinenud valla poolt loodud hooldekodu, mis alustab tööd alles 2016. aasta sügisel ja kujuneb ühendvalla hoolekandeteenuseid pakkuvaks keskusena. Projekt toel panustatakse teenuste sisulisse arendusse. Teenuse perspektiivsesse piirkonda saavad kuuluma ka Salme ja Torgu vald.
- **Pärsama Hooldekodu** - Leisi valla üksus, kus pakutakse hoolekandeteenuseid eelkõige oma valla elanikele aga ka vastavalt võimalustele teistele elanikele. Projekti toel arendatakse piirkondlikuks hoolekandeteenuseid osutavaks keskusena.
- **SA Kuressaare Haigla hooldekodu** – pakub hooldekodu teenust nii Kuressaare kui ka teistele maakonna elanikele. Projekti toel arendatakse eelkõige päeva- ja intervallhooldusteenust. Arvestades asjaolu, et tööränne suundub valdavalt Kuressaarde, siis on sellise teenuse optimaalne asukoht eelkõige linnas.
- **Kuressaare Hoolekanne SA** – vastavalt ettevalmistatud eelnõule saab sellest alates 2016 suvi Kuressaare linna munitsipalaasutus, mis pakub erinevaid teenuseid. Projekti toel arendatakse koduhooldusteenust ja seda ka ööpäevaringselt kliendi kodus toimivana. Kuressaare hoolekanne on ka telehooldusteenuse pakkuja ja arendaja.

Projekti koostööpartnerid on veel

- **MTÜ Saaremaa Omavalitsuste Liit** – maakondlike projektide esitaja ja koostöö koordinaator
- **Saare maavalitsus** – koostöö ja arendustegevuse partner maakonnas.
- **SA Saaremaa Arenduskeskus** – nõustamine ja abi projektide koostamisel, ühistegevuste planeerimisel, telehooldusteenuse arendamisel üleriigilise võrgustikuna.

- **MTÜ Eesti Praktilise Peretöö Liit** (koondab üle Eesti 11 tugiteenustega tegelevat MTÜ-d - seltsinglased) – üleriigiline koostöö ja võrgustumine teenuse parema pakkumise eesmärgil, jagatud kompetentsus, ühised koolitused ja supervisioon.
- **TELIA** - telehooldusteenuse tehnilist poolt pakkuv partner.

7. Kirjeldage koostööna korraldatud hoolekandeteenuste osutamise protsessi. Kuidas on tagatud tulemuslikkus? Millised on riskid ja riskide maandamise võimalused?

Teenuste osutamise protsessi võib tinglikult vaadelda järgnevate etappidena:

- Ettevalmistavad tööd – lähteandmete kontroll ja täpsustamine, koostöökokkulepete sõlmimine
- Projektijuhtimise ja koordineerimise korraldamine – selleks võetakse tööle vajaminev personal
- Teenuste sisuline arendamine ja teenuse pakkumise korraldamine – tootearendusliktegevus, teenuste disain
- Klientide leidmine – turundustegevus, koostöö omavalitustega
- Teenuste sisuline arendamine ja testimine – projekti rahalisel toel 24 kuud toimuv tegevus
- Tagasiside ja parendamine – kvaliteetsete teenuste pakkumiseks on loodud kõik eeltingimused
- Jätkusuutlikkus – teenuse kõrge kvaliteet ja väljakujunenud teeninduspiirkonnad on jätkusuutlikud ka peale projekt lõppemist.

Riskid ja nende maandamine.

Teenus	Risk	Maandamine
Sotsiaaltransport	Sotsiaaltransporditeenus ei leia piisavalt kliente	Teavitustöö, projekti toel teenuse kvaliteeti ja arendusse panustamine
	Jätkusuutlikus peale projekti lõppu	Sihtrühm, kes teenust vajab ei ole arvestatava ostujõuga ja sellest tulenevalt ei tarvitse teenus olla jätkusuutlik peale projekti lõppemist. Selle riski maandamiseks saavad panustada nii riik kui ka kohalikud omavalitsused.
	Kuna uue SHS tähenduses on sotsiaaltranspordi klientideks vaid puudega inimesed, siis jääb arusaamatuks kuidas	Leida võimalused nendele klientidele transporditeenuse osutamiseks, kellel ei ole puuet

	tagatakse edaspidi transporditeenus teistele abivajajatele, kellel ei ole veel puuet määratud, kuid on tekkinud vajadus teenuse saamiseks. Sellest tulenevalt on riskiks sotsiaaltranspordi mittesihotstarbeline kasutus	
Tugiisiku ja nõustamisteenus	Ei leita piisavalt sobivaid tugiisikuid (<i>vanus, eelnev kogemus, isikuomadused</i>)	Koolitatakse välja tugiisikutööks sobivad inimesed, kellel on kogemusi pedagoogilises või sotsiaalvaldkonnas. Sobivate inimeste leidmiseks tehakse koostööd kohalike omavalitsustega ja töötukassaga.
	Sihtgrupp ei ole valmis teenust vastu võtma	Isiklik lähenemine, grupinõustamised jm tugitegevused erinevatele potentsiaalsetele kliendigruppidele, teavitumaterjalid, nende levitamine, teavitustöö erinevaid kanaleid kasutades
	Projektimeeskonnal puudub pikaajaline praktiline kogemus	kaasatakse Sa Dharma ja Eesti Praktilise Peretöö Liit teenuste käivitamiseks. MTÜ Uus Elujõud on Eesti Praktilise Peretöö Liidu liige ja rakendab Euroopa Sotsiaalteenuste kvaliteedijuhtimise süsteemi EQUASS
	Kohalikud omavalitsused ei ole motiveeritud teenuseid tellima	Projektiperioodi jooksul analüüsitakse koostöös kohalike omavalitsustega nende vajadusi ja arendatakse teenused välja vastavalt iga KOV-i vajadusele, KOV on kohustatud teenust pakkuma ja eelistab kõrgekvaliteedilist teenust
Hoolekandeteenuste arendamine vastavalt piirkondlikele vajadustele (arendustegevused Pärnemaal, Lääne-Saare hooldekodudes, Muhu hooldekeskuses, Kuressaare Hoolekandes ja Kuressaare haigla)	Päevaholduse teenusele ei ole esialgu piisavalt soovijaid, sest seda teenust ei ole Saaremaal eelnevalt olnud.	Teavitustöö, edulugude levitamine, teenuse laialdane tutvustus

Comment [AR1]: SHSis on kirjeldatud sotsiaaltranspordi minimaalne sihtrühm, kuid omavalitsused võivad oma teenuskorraga määrata hoopis teistsuguste parameetritega ja tunduvalt laiema sihtrühma.

hooldekodus)		
	Ei leita füsioterapeuti, koduõde ja teisi vajalikke spetsialiste	Vald panustab, et tagada konkurentsivõimeline töötasu
	Teenuste jätkusuutlikus projekti lõppedes	Vallad peavad tagama kvaliteetse teenuse jätkumise ja peale ühinemisi on seda tulemust ka kergem saavutada
	Klientide maksejõuetus	Tihedam koostöö kõigi osapooltega SA, KOV ja klient/kliendi esindajatega, selgitustöö, vajadusel abi
	Hooldekodudesse on jätkuvalt järjekorrad ja kõik olemasolevad ressursid soovitakse panna just sellesse teenusesse	Projektist tulenev sihtotstarve tuleb säilitada
	Ööpäevaringne koduhooldus on esialgu tundmatu teenus ja on vaja teha teavitustööd, et see teenus klientide poolt kasutusele võetakse	Eelnevalt on kaardistatud potentsiaalsed kliendid ja neid on eelteavitatud
	Kodus pakutava teenuse osas on suurem nõudlus kui projektiga planeeritud tegevused suudavad tagada	Jälgida klientide arvu ja mitte planeerida üle suutlikuse piiri
	Õigeaegselt ei käivitu Lääne-Saare hooldekodu esimene	Kuna majas on erinevad seksioonid on tegelikult võimalik käivitada ka ainult intervall ja päeva

	etapp (30 hooldekodu kohta I korrusel)	hoolduse sektsioon eraldi
	Dementsete hooldust ei saa plaanitud mahus käivitada, kuna SA Muhu Hooldekeskus ja partnervallad ei ole leidnud vahendeid ja võimalusi juurdeehituseks.	Dementsete hooldus kohtade vajadus on suur, mistõttu rahastajad peavad koostöös leidma ehituseks vajalikud vahendid.
	Usaldus teenuse ja seda pakkuva töötaja suhtes	Vajalik töötajate koolitus ja hoolikalt valida sobivaid inimesi vastavalt isikuomadustele
	Liiga palju kliente võib tekitada olukorra, mis kahjustab teenuse kvaliteeti	Rõhutada kvaliteedile, pidev koolitus ja arendustöö
Telehooldusteenus	Teenus on uudne ja kliente on raske leida	Teenuse juurutamise juurde kuulub harjutusperiood - klienti juhendatakse ja harjutatakse teatud perioodi jooksul. Kasvab peale internetiaktiivsem põlvkond ja teenuse vastu tuntakse järjest enam huvi
	Maksumus on perekonnale kõrge	Tutvustatakse alternatiivseid kulusid (nt hooldekodule)